

OBIEKTY UJĘTE W REJESTRZE ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO

Gmina Markusy	- Kanał Elbląski w granicach jeziora Druzno, nr rej. A-1274, decyzja z dn. 17.01.1979 r.
Balewo	- zagroda nr 9, XIX, nr rej.: A-1215 z 21.12.1973, w tym: dom drewniany, obora drewniana ze świniarnią murowaną. stodoła z wozownią drewniana
Brudzędy	- zagroda holenderska, 1897-98, nr rej.: A-4368 z 9.12.2005, w tym: dom drewniany, stodoła-spichrz drewniany, ruina obory i budynek gosp.
Dzierzgonka	- most drogowy obrotowy, na rz. Dzierzgoń, XIX/XX, nr rej.: A-4586 z 2012 r.
Jezioro	- kościół p.w. Wniebowzięcia NMP, nr rej.: A-70 z 30.08.1982, - wyposażenie ruchome kościoła Wniebowzięcia NMP zespół sztuki i rzemiosła z końca XIX w., nr rej. 115 z 29.05.1984, - kościół mennonicki, obecnie magazyn z 1899 r., nr rej.: A-455 z 30.08.1982 r. - cmentarz mennonicki, nr rej.: 2435 z 15.08.1988 r. - most drogowy zwodzony nad rz. Tyną z 1895 r., nr rej.: A-3828 z 17.06.1995
Kępniewo	- zagroda holenderska nr 78 w tym: budynek mieszkalno – gospodarczy, budynek inwentarski ze stodołą i budynek gospodarczy wolnostojący, teren w granicach działki, nr rej.: A-4623 z 2015 r. - dom podcieniowy nr 36, nr rej. A-4623 z 1973 r.
Krzewsk	- dom podcieniowy drewniany nr 9/10, z 1803 – 1900 r., nr rej.: A-1206 z 1973 r. - dom podcieniowy drewniany nr 29, z 1800 - 1900, nr rej.: A-1210 z 1973 r.
Markusy	- zagroda holenderska nr 12, z XVIII-XX w tym: dom podcieniowy, obora i stodoła, nr rej.: A-3815 z 12.04.1995 r.
Stalewo	- cmentarz ewangelicki, nr rej.: A-2436 z 18.08.1988 - dom podcieniowy nr 19, nr rej.: A-232 z 30.05.1957 - dom z gankiem nr 18/29, nr rej.: A-238 z 30.05.1957
Żurawiec	- cmentarz mennonicki, nr rej.: A-3005 z 15.02.1990

Zwierzeńskie Pole	- most żelbetowy nad rz. Tiną Górną na granicy gmin Markusy i Gronowo Elbl., nr rej.: A-4713 z 02.12.2021
Zwierzno	- kościół par. p.w. św. Michała wraz z cmentarzem z 1853-1855 r., nr rej.: A-3540 z 17.06.1993 - wyposażenie zabytkowe kościoła parafialnego j. w. (l. obiekt. -5 szt.) nr rej. 8 - dom ludowy, nr rej.: A-40 z 16.06.1978 - dom podcieniowy, zblokowany w zagrodzie olenderskiej, nr 51, nr rej.: A-1205 z 21.12.1973 - dom podcieniowy nr 39/40, nr rej.: A-1211 z 21.12.1973

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie

OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA WARMIŃSKO – MAZURSKIEGO

Na obszarze gminy Markusy znajduje się 210 obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków. W tabeli zamieszczonej niżej przedstawiono obiekty ujęte w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków Województwa Warmińsko – mazurskiego oraz obiekty sugerowane do umieszczenia w Gminnej Ewidencji Zabytków w przypadku przystąpienia do jej opracowania.

Lp.	Lokalizacja	Nazwa obiektu	Adres	Obiekty ujęte w WEZ	Obiekty proponowane przez WUOZ do ujęcia w GEZ
1.	Balewo	Układ ruralistyczny		W	G
		Chałupa	Balewo 19	W	G
		Dom	Balewo 13	-	G
		Dom	Balewo 2	-	G
2.	Brudzędy	Dom mieszkalny	Brudzędy 1	W	G
		Chałupa	Brudzędy 24	W	G
		Dom mieszkalny	Brudzędy 6	W	G

		Dom mieszkalny, obora	Brudzędy 17	W	G
		Dom murowany	Brudzędy 42	W	G
		Chałupa	Brudzędy 43	W	G
		Układ ruralistyczny		W	G
3.	Dzierzgonka	Zagroda olenderska	Dzierzgonka 14	W	G
		Zagroda olenderska	Dzierzgonka 10	W	G
		Dom mieszk. z zagrodą olenderską	Dzierzgonia 16	W	G
		Zagroda olenderska z domem	Dzierzgonka 17	W	G
		Zagroda olenderska	Dzierzgonka 2	W	G
		Zagroda olenderska z domem podcieniowym	Dzierzgonka 11	W	G
		Układ ruralistyczny		W	
		Cmentarz		W	G
		Stacja pomp		-	G
		Dom	Dzierzgonka 5	-	G
		Dom w zabudowie olenderskiej	Dzierzgonka 12	-	G
		Dom	Dzierzgonka 13	-	G
		Most obrotowy (niepotwierdzone)		-	G
4.	Jezioro	Kościół pomenonicki	Jezioro	W	G

		Budynek murowany z arkadami	Jeziro	W	G
		Dom mieszkalny	Jeziro 6	W	G
		Dom mieszkalny	Jeziro 3	W	G
		Chałupa	Jeziro 14	W	G
		Układ ruralistyczny		W	G
		Dom mieszk. z zabud. gospodarczą	Jeziro 19	W	G
5.	Jurandowo	Chałupa	Jurandowo 1	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Jurandowo 4	W	G
		Dom z zamurowanym podcieniem	Jurandowo 5	W	G
		Układ ruralistyczny		W	G
		Dom	Jurandowo 3	--	G
6.	Kępniewo	Dom	Kępniewo 6	W	G
		Chałupa	Kępniewo 37	W	G
		Dawna szkoła	Kępniewo 28(42)	W	G
		Chałupa	Kępniewo 27	W	G
		Obora	Kępniewo 26	W	G
		Dwór	Kępniewo 26	W	G
		Zagroda olenderska	Kępniewo 22	W	G
		Cmentarz	(za wsią przedłuż. Alei brzozowej)	W	G

		Układ ruralistyczny		W	G
		Dom	Kępnowo 65	-	G
		Dom	Kępnowo 75	-	G
		Dom z dawnej zabud. olenderskiej	Kępnowo 92	-	G
		Dom	Kępnowo 109	-	G
7.	Krzewsk	Zagroda olenderska	Krzewsk 5	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 8	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 20	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Krzewsk 21	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 23/4	W	G
		Obora podcieniowa	Krzewsk 23/4	W	G
		Układ ruralistyczny		W	G
		Cmentarz pomenonicki z bramą		W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 31	W	G
		Chałupa	Krzewsk 30	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 32	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 34	W	G
		Zagroda olenderska	Krzewsk 35	W	G
Zagroda olenderska	Krzewsk 37	W	G		

	Zagroda olenderska	Krzewsk 42	W	G
	Chałupa	Krzewsk 52	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 53	W	G
	Dom mieszkalny z oborą w typie zagrody olenderskiej	Krzewsk 55	W	G
	Zagroda olenderska z zabudowaniami gospodarczymi	Krzewsk 65	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 68	W	G
	Dom z zagrody olenderskiej	Krzewsk 73	-	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 83	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 84	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 85	W	G
	Chałupa z zagrodą olenderską	Krzewsk 87	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 91	W	G
	Zagroda olenderska	Krzewsk 92	W	G
	Spichlerzyk podcieniowy	Krzewsk 53	W	G
	Dawna mleczarnia	Krzewsk 93	W	G
	Dawna poczta	Krzewsk 96	W	G
	Dom	Krzewsk 33	-	G
	Sklep	Krzewsk 47	-	G

		Dom	Krzewsk 51	-	G
		Dom	Krzewsk 66	-	G
8.	Markusy	Układ ruralistyczny	Markusy	W	G
		Cmentarz pomenonicki	Markusy	W	G
		Zagroda olenderska	Markusy 16	W	G
		Chałupa	Markusy 19	W	G
		Chałupa	Markusy 24	W	G
		Chałupa	Markusy 25	W	G
		Dom mieszkalny	Markusy 14	W	G
		Chałupa	Markusy 10	W	G
		Dom mieszkalny	Markusy 8	W	G
		Dom mieszkalny	Markusy 7	W	G
		Chałupa	Markusy 3/4	W	G
		Chałupa	Markusy 2	W	G
		Chałupa	Markusy 1	W	G
		Chałupa	Markusy 39	W	G
		Obora	Markusy 40	W	G
		Dom mieszkalny	Markusy 42/43	W	G
Dom w typie dworu z zabudową gospodarczą	Markusy 44	W	G		

	Zagroda olenderska	Markusy 64	W	G
	Zagroda olenderska	Markusy 97	W	G
	Zagroda olenderska	Markusy 78	W	G
	Dom z zabudową gospodarczą	Markusy 70	W	G
	Dom z zabud. gospod. i spichlerzem	Markusy 90	W	G
	Chałupa z zabud. gospodarczymi	Markusy 17	W	G
	Dom	Markusy 32	-	G
	Budynek Urzędu Gminy	Markusy 82	-	G
	Poczta	Markusy 83	-	G
	Dawny bar	Markusy	-	G
	Gminny Ośrodek Zdrowia	Markusy	-	G
	Dawna piekarnia	Markusy	-	G
	Dom z zabud. gospodarczą	Markusy 77	-	G
	Dom	Markusy 76	-	G
	Dom	Markusy 74	-	G
	Dom	Markusy 72	-	G
	Dom z oborą	Markusy 65	-	G
	Dom	Markusy 57	-	G
	Dom z zabud, gospodarczą	Markusy 49	-	G

		Dom	Markusy 63	-	G
9.	Nowe Dolno	Układ ruralistyczny		W	G
		Dom dawnej zagrody olenderskiej	Nowe Dolno 18	W	G
		Dom dawnej zagrody olenderskiej	Nowe Dolno 20	W	G
		Zagroda w typie olenderskim	Nowe Dolno 43	W	G
		Dwór	Nowe Dolno 46	W	G
		Dom	Nowe Dolno 17	W	G
		Dom	Nowe Dolno 52/53	W	G
		Dom	Nowe Dolno 19	-	G
		Zespół domów murowanych	Nowe Dolno 25- 34	-	G
		Dom w zabudowie gospodarczej	Nowe Dolno 42	-	G
		Dom czworobok	Nowe Dolno 47	-	G
		Dom	Nowe Dolno 50	-	G
10	Rachowo	Układ ruralistyczny		W	G
		Cmentarz poewangelicki		W	G
		Chałupa	Rachowo 3	W	G
		Dom mieszkalny	Rachowo 8	W	G
		Dawna szkoła	Rachowo11/1,11/2	W	G
		Willa drewniana	Rachowo 9	W	G

		Zagroda olenderska	Rachowo 17	W	G
		Dom mieszk.z d. zagrody olenderskiej	Rachowo 23	W	G
		Chałupa	Rachowo 15	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Rachowo 26	W	G
		Chałupa z gankiem	Rachowo 22	W	G
		Dom murowany z dawnej zagrody olenderskiej	Rachowo 28	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Rachowo 25	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Rachowo 24	W	G
		Chałupa	Rachowo 36	W	G
		Chałupa mieszkalny z dawnej zagrody olenderskiej	Rachowo 38	W	G
		Zabudowa olenderska z domem podcieniowym	Rachowo 2	-	G
		Chałupa	Rachowo 14	-	G
		Dom	Rachowo 31	-	G
11.	Stalewo	Układ ruralistyczny	Stalewo	W	G
		Dom mieszkalny	Stalewo 16	W	G
		Dom	Stalewo 4	-	G
		Dom	Stalewo 5	-	G
		Dom	Stalewo 6	-	G
		Zespół domów mieszkalnych	Stalewo 7 - 9	-	G

		Dom	Stalewo 10	-	G
		Dom	Stalewo 25	-	G
		Dom	Stalewo 34	-	G
		Dom	Stalewo 40	-	G
12.	Stankowo	Układ ruralistyczny		W	G
		Dawna zagroda olenderska	Stankowo 4	W	G
		Dom	Stankowo 9	W	G
		Dawny dwojak drewniany	Stankowo 11	W	G
		Chałupa	Stankowo 16	W	G
		Chałupa	Stankowo 19	W	G
		Budynek dr. z zabud. gospod. w tym spichlerz	Stankowo 21	W	G
		Dom	Stankowo 24	W	G
		Dom	Stankowo 1	-	G
		Dom	Stankowo 5	-	G
		Dom	Stankowo 7	-	G
		Budynek sklepu	Stankowo 10	-	G
		Dom	Stankowo 15	-	G
		Dom	Stankowo 26	-	G
		Gospodarstwo	Stankowo 28	-	G

13.	Stare Dolno	Zespół dworsko – folwarczny z parkiem	Stare Dolno	W	G
		Dom	Stare Dolno 3	-	G
		Chałupa	Stare Dolno 7	-	G
		Dawna zagroda	Stare Dolno 11	-	G
		Chałupa	Stare Dolno 12	-	G
		Domy kolonii robotniczej	Stare Dolno 27- 29	-	G
		Dom	Stare Dolno 30	-	G
		Dom	Stare Dolno 31	-	G
		Dom	Stare Dolno 37	-	G
14.	Wiśniewo	Układ ruralistyczny	Wiśniewo	W	G
		Dom mieszkalny	Wiśniewo 6	W	G
		Dom z zagrodą olenderską	Wiśniewo 2	W	G
		Zagroda olenderska	Wiśniewo 47	W	G
		Chałupa	Wiśniewo 45	W	G
		Szkoła	Wiśniewo 42	W	G
		Chałupa	Wiśniewo 38	W	G
		Chałupa	Wiśniewo 37	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Wiśniewo 36	W	G
		Dom mieszkalny	Wiśniewo 17	W	G

		Chałupa	Wiśniewo 14	W	G
		Zagroda w typie olenderskim	Wiśniewo 13	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Wiśniewo 16	W	G
		Dom mieszkalny	Wiśniewo 19	W	G
		Cmentarz poewangelicki	Wiśniewo	W	G
15.	Węgle- Żukowo	Układ ruralistyczny	Węgle - Żukowo	W	G
		Wylęgarnia ikry	Węgle - Żukowo	W	G
		Młyn	Węgle - Żukowo	W	G
		Chałupa	Węgle - Żukowo 1	W	G
		Zagroda olenderska	Węgle - Żukowo 3	W	G
		Zagroda olenderska	Węgle - Żukowo 8	W	G
		Zagroda olenderska	Węgle - Żukowo 9	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Węgle - Żukowo 10	W	G
		Chałupa z zabudową gospodarczą	Węgle - Żukowo 17	W	
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej ze spichlerzem	Węgle - Żukowo 15	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Węgle - Żukowo 14	W	G
		Dawny zajazd „Trzy Róże” – dom podcieniowy	Węgle - Żukowo 31	W	G
		Chałupa	Węgle - Żukowo 38	W	G
		Dom mieszk. z budynkiem gospod.	Węgle - Żukowo 39	W	G

		Chałupa	Węgle - Żukowo 46	W	G
		Stacja pomp	Węgle - Żukowo	W	G
		Dom z budynkiem gospodarczym	Węgle - Żukowo 29	W	G
		Dom/ świetlica wiejska	Węgle - Żukowo	W	G
		Dom	Węgle - Żukowo 6	-	G
		Zagroda	Węgle - Żukowo 12	-	G
		Dom	Węgle - Żukowo 27	-	G
		Dom rybacki	Węgle - Żukowo 28	-	G
		Chałupa	Węgle - Żukowo 40	-	G
16.	Złotnica	Układ ruralistyczny	Złotnica	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Złotnica 2	W	G
		Zespół zabudowań dawnego Dworu	Złotnica 3	W	G
		Dawna szkoła	Złotnica 10	W	G
		Chałupa	Złotnica 12	W	G
		Dom mieszkalny	Złotnica 21	W	G
		Cmentarz pomenonicki	Za wsią przy dr do Stalewa	W	G
		Dawny trojak	Złotnica 6	-	G
		Chałupa	Złotnica	-	G
		Dawny czworak	Złotnica 11	-	G

		Dom z zabudową gospodarczą	Złotnica 16	-	G
		Dom z zabudową gospodarczą	Złotnica 20	-	G
17.	Zwierzeńskie Pole	Dawny dom lekarza	Zwierzeńskie Pole 7	W	G
		Chałupa	Zwierzeńskie Pole	W	G
		Dom mieszkalny	Zwierzeńskie Pole 5	W	G
		Dom z zabudową gospodarczą	Zwierzeńskie Pole 24	W	G
		Dom	Zwierzeńskie Pole 26	W	G
		Dom z zabudową gospodarczą	Zwierzeńskie Pole 28	W	G
		Cmentarz poewangelicki	Zwierzeńskie Pole	W	G
		Układ ruralistyczny	Zwierzeńskie Pole	W	G
		Dawny Zarząd Tartaku	Zwierzeńskie Pole 8	W	G
		Dom	Zwierzeńskie Pole 6	-	G
		18.	Zwierzno	Układ ruralistyczny	Zwierzno
Dom mieszkalny	Zwierzno 23			W	G
Dawna plebania	Zwierzno 10			W	G
Dom mieszkalny	Zwierzno 8			W	G
Chałupa	Zwierzno 36			W	G
Dom	Zwierzno 21			W	G
Dom	Zwierzno 27			W	G

	Willa	Zwierzno 28	W	G
	Dom mieszkalny z zabud. gospodarczą	Zwierzno 19	W	G
	Dom mieszkalny	Zwierzno 14	W	G
	Dom mieszkalny	Zwierzno 15	W	G
	Dom mieszkalny	Zwierzno 13	W	G
	Dawna Mleczarnia	Zwierzno 19	W	G
	Dawna karczma drewniana	Zwierzno 29	W	G
	Poczta	Zwierzno 11	W	G
	Chlewnia	Zwierzno 4	W	G
	Dom w zabudowie olenderskiej	Zwierzno 5	W	G
	Dawna szkoła	Zwierzno 41	W	G
	Dom mieszkalny	Zwierzno 17	W	G
	Dom (d. punkt unasienniania zwierząt)	Zwierzno	W	G
	Dom	Zwierzno 1	-	G
	Dom czworak	Zwierzno 2	-	G
	Dom	Zwierzno 3	-	G
	Dom z zabudową gospodarczą	Zwierzno 4	-	G
	Dom	Zwierzno 7	-	G
	Dom	Zwierzno 9	-	G

		Dom	Zwierzno 43	-	G
		Plebania	Zwierzno	-	G
		Sklep	Zwierzno 26	-	G
		Obora	Zwierzno 31	-	G
		Dom	Zwierzno 32	-	G
		Dom	Zwierzno 35	-	G
		Chałupa murowana	Zwierzno 38	-	G
		Chałupa murowana	Zwierzno 40	-	G
		Gospodarstwo	Zwierzno 52	-	G
		Gospodarstwo	Zwierzno 48	-	G
		Dom z zabudową gospodarczą	Zwierzno 50	-	G
19.	Żółwiniec	Zagroda olenderska	Żółwiniec 15	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Żółwiniec 19	W	G
		Zagroda olenderska	Żółwiniec 3	W	G
		Stacja pomp	Żółwiniec	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Żółwiniec 9	W	G
		Zagroda olenderska	Żółwiniec 4	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Żółwiniec 10	W	G
		Zagroda olenderska	Żółwiniec 8	W	G

		Układ urbanistyczny	Żółwiniec	W	G
		Dom z zabudową gospodarczą	Żółwiniec 6	-	G
		Dom	Żółwiniec 16	-	G
		Dom	Żółwiniec 18	-	G
20.	Żurawiec	Spichlerz	Żurawiec ul. Turystyczna 6	W	G
		Układ ruralistyczny	Żurawiec	W	G
		Dom z zagrodą olenderską	Żurawiec 2	W	G
		Chałupa	Żurawiec, Elbląska 3	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Żurawiec, Turystyczna 2	W	G
		Dom	Żurawiec, Turystyczna 3	W	G
		Dom z dawnej zagrody olenderskiej	Żurawiec, Turystyczna 4/6	W	G
		Szkoła	Żurawiec, Elbląska 15	W	G
		Dom	Żurawiec, Elbląska 1	-	G
		Dom	Żurawiec 1	-	G

Na podstawie: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Markusy

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Miejsce/ rodzaj stanowiska	Chronologia / kultura	Nr obszaru AZP	Nr na obszarze/ nr w miejscowości
NOWE DOLNO ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich I-V w. n.e./wielbarska	19-51	14/1
STALEWO ślad osadnictwa	XIV-XV w.	18-50	2/1
STANKOWO ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich /wielbarska	19-52	5/1
STARE DOLNO znalezisko luźne	okres wpływów rzymskich /znalezisko luźne	19-51	1/1
STARE DOLNO ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich /wielbarska/pomorska	19-51	2/2
STARE DOLNO ślad osadnictwa	wczesna epoka żelaza /pomorska (VII-III w. p.n.e.)	19-51	3/3
STARE DOLNO ślad osadnictwa	wczesna epoka żelaza /pomorska (VIII-IX)	19-51	4/4
STARE DOLNO ślad osadnictwa	wczesna epoka żelaza /pomorska	19-51	5/5
STARE DOLNO ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich /wielbarska	19-51	15/6
STARE DOLNO ślad osadnictwa	epoka żelaza /pomorska (XVII-XVIII)	19-51	6/7
STARE DOLNO ślad osadnictwa	neolit	19-51	23/8
ZWIERZNO ślad osadnictwa	XIV-XV w.	18-50	1/1
ZWIERZNO (SZALENIEC) ślad osadnictwa	XIV w.	18-50	1/3

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie